

САМОПЛАГІАТ: ТЕРМІН УКРАЇНСЬКОГО ПРАВА ЧИ МОВНА АБРАКАДАБРА?

Українська правнича термінологія має свої недоліки: невпорядкованість, суперечливість, ненормативність. Одним зі способів їх уникнення є системна інвентаризація й кодифікація термінології. Статтю присвячено новітньому в українському законодавстві означнику 'самоплагіат', який своїми особливостями суперечить суті терміна як такого: невідповідність між формою і змістом, приписуваний йому зміст не відповідає дефініційним вимогам, позбавленість системотвірних властивостей тощо. У статті здійснено аналіз названого слова в контексті наукових вимог до терміна і стильових вимог до законодавчих актів.

Ключові слова: авторське право, академічна доброчесність, виключне право, дефініція, злочин, інвентаризація, кодифікація, плагіат, самоплагіат, термін.

Neliuba A. Self-plagiarism: a Term of Ukrainian Law or Linguistic Abacadabra? *Modern Ukrainian legal terminology has a long history and is characterized by its richness and diversity. At the same time, it also has its drawbacks, both inherited from the russification policy of the tsarist-soviet era and caused by the new features of legal existence, lawmaking and the language of law in general. Disorder, inconsistency, non-normativeness are noticeable among them, which ultimately determines the corresponding level of its systematicity. The analysis shows that one of the ways to avoid the mentioned problems is to carry out inventory and codification of terminology.*

The article presents the newest term "self-plagiarism" in Ukrainian legislation – an analysis of the term was carried out in the context of scientific requirements for the term and stylistic requirements for legislative acts. In particular, attention is focused on the following aspects: general principles and prerequisites of inventory and codification of legal terms; the status of the word "self-plagiarism" in the general language context, in the context of the educational law and the copyright law.

A comprehensive analysis proved that due to violation (ignoring) of the basic principles of term formation, the word "self-plagiarism" used in the law contradicts the essence of such a term: the discrepancy between form and content (the elements self- and -plagiarism due to their semantics do not constitute the sum of the meanings of the word formed from them), the attributed content does not meet the definitional requirements (lack of indication of generic and species relationships), asystematicity and lack of systematic properties, etc. In addition, the definitions of the proposed terms related to academic integrity need to be improved.

The specified features-disadvantages of the proposed signifier "self-plagiarism" contradict "plagiarism" as one of the basic concepts of copyright law and devalue other norms of the mentioned law.

Keywords: *copyright, academic integrity, exclusive right, definition, crime, inventory, codification, plagiarism, self-plagiarism, term.*

Українська термінологія права має давню історію, відзначається своїм багатством і різноманіттям; теоретичне її опрацювання виділяється неабиякою розгалуженістю принципів, способів і напрямків, а прикладні досягнення стають надбанням суміжних наук, служать інструментом і засобом як для теоретиків, так і для практичних працівників.

Зрештою, повторюся: від інших терміногалузей правна відрізняється однією єдиною особливістю – її впорядкованість, її довершеність чи, навпаки, розхристаність, недолугість прямо впливають на долю людини, на встановлення справедливості, на спрацювання чи неспрацювання правових регуляторів існування спільноти й функціонування держави. На відміну від інших галузей, ця термінологія значною мірою впливає на долю всього суспільства, на здатність держави й окремого правозастосовника захистити права і свободи громадянина; звідси й неабияка її загальносуспільна, загальнодержавна значущість.

Звичайно, ця термінологія, як й інші галузеві, є невід'ємним складником національної термінології. Отже, до неї, як і до мови текстів права загалом, застосовні такі вимоги: простота форми, творення за загальними законами української мови, мотиваційна прозорість і зрозумілість. Побіжно зауважу, такі вимоги ставить і безпосередня практика результативного застосування законів як таких. Зокрема, в одному з рішень Європейського суду з прав людини зазначено: *«положення національного законодавства повинні бути настільки зрозумілими, визначеними і передбачуваними, щоб будь-яка людина, за необхідності скориставшись порадою юриста (чи й без такої – моє), могла б точно зрозуміти положення закону»* (Рішення ..., 1995).

1. Засади й передумови інвентаризації й кодифікації термінів права

На жаль, змушений констатувати деякі взаємозумовлені негативні явища сучасного українського правового буття, які так чи так впливають і на якість термінотворення й термінозастосування:

– значно знизився рівень освіти, мовної і правової культури осіб, які з тих чи тих причин повинні продукувати законодавчі ініціативи й напрацьовувати відповідні акти;

– знизилася мовна і змістова якість законотворчої продукції – законів і підзаконних актів;

– утруднення сприймання змісту (норм) таких актів і їх однозначного потрактування.

Особливо помітними є негаразди, безпосередньо пов'язані з творенням і застосуванням термінів, брак потрібних термінів чи наявність надлишкових, недосконалість дефініцій, непрозорість форми чи неузгодженість її з дефініцією, суперечності між термінами різних галузей права тощо. Такий стан своєю чергою зумовлений низкою різноманітних історичних і сьогочасних, мовних і позамовних, побутових і політичних, об'єктивних і суб'єктивних обставин і причин.

Як бачиться, одним із **актуальних** засобів зміни означеного стану є проведення *інвентаризації й кодифікації* правової термінології й номенклатури з обов'язковою умовою широкого співробітництва в цьому мовознавців і правознавців. На жаль, говорити про системність і послідовність здійснення таких не доводиться – їхні вияви мають разовий характер і стосуються того чи того конкретного терміна, а не системи.

Завданням цієї статті є продовження роботи зі здійснення інвентаризаційно-кодифікаційних операцій як системи і відповідно вдосконалення законів і законодавчих актів для результативного використання їх у правозастосовній діяльності. У цьому разі, щоби не повторюватися, не буду викладати своє розуміння процесів інвентаризації й кодифікації, називати відповідний інструментарій, засоби й методи – зішлюся лишень на деякі попередні праці цієї тематики (Нелюба 2016; Нелюба 2017; Нелюба 2019; Нелюба 2021).

Наперед змушений повторити своє бачення основних ознак, на підставі яких значною мірою може відбутися чи не відбутися сприйняття чи несприйняття самого терміна:

– простота форми і зрозумілість змісту (простота запам'ятовування), фактично йдеться про поєднання важкопоєднаних чинників – максимальність змістова і простота форми;

– нормативність терміна – відповідність його мовним нормам, внутрішнім законам і закономірностям української мови;

– його дефінітивність (обов'язкова наявність дефініції-означення й уведення до неї необхідних і достатніх видільних ознак відповідного поняття).

Без дотримання цих трьох ознак-вимог слово чи словосполучення не зможе стати (бути) терміном, не зможе виконувати функції терміна. Без дотримання цих вимог часто незрозумілими чи суперечливими стають і норми законів.

Унаочнення сказаного спробую відобразити на актуальному для освітянської спільноти 'терміні' *самоплагіат*. Термін для нашого законодавства новий, але стільки вже галасу здійняв, скільки породив різноманітних суперечок.

Як свідчать наявні джерела, існують найрізноманітніші пояснення-трактування цього терміна і пропозиції щодо його майбуття. Зокрема, розуміння його суті зводять до таких постулатів:

– це термін не правової галузі, а етичної (але ж він з'явився не в морально-етичному кодексі, а в законі);

– авторське право захищає авторів у тому числі й від плагіату, а самоплагіат нікого ні від чого не захищає;

– самоплагіат є однією із форм плагіату тощо.

У зв'язку з означеним постають цілком логічні запитання:

Як взаємозв'язані форма і зміст терміна?

Як узгоджується суть самоплагіату із законодавчими положеннями авторського права?

Яке ж справжнє співвідношення *плагіату* й *самоплагіату*?

Кого захищає нова норма?

Бачиться, що появу цього терміна зумовили деякі білянаукові особливості сучасного освітнього буття:

1) уведення '*нормування / нормативів наукової творчості*' – визначення кількості наукових праць (наприклад, написання встановленої кількості статей у визначених джерелах для отримання відповідних виробничих і статусних преференцій);

2) уведення й застосування недосконалих антиплагіатних програм (оскільки перевірки програми визначають лишень текстові збіги, під плагіат часто потрапляють традиційні для наукових праць елементи: цитації, список наукової літератури, цілком виправдані й доречні самоповтори, уривки із творів і т. ін.);

3) нав'язливі ідеї вищого освітянського керівництва все регламентувати-реформувати (навіть творчість) тощо.

2. Самоплагіат і навколо нього

Далі, застосовуючи наукові інструменти й засоби, спробую проаналізувати слово *самоплагіат* (і суміжні з ним) й оцінити його в контексті інвентаризаційно-кодифікаційних вимог і процедур.

Отже, у статті 1 профільного закону про захист авторської творчості і її результатів – Закон України «Про авторське право і суміжні права» – наявний термін *плагіат* без будь-яких його видів і різновидів (Закон, 2022). Проте поза межами цього закону наявні інші позначники: *самоплагіат* й *академічний плагіат*.

Зрештою, причиною галасу став Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII (далі – Закон). У ньому вперше в українській законодавчій практиці з'явився термін *академічна доброчесність* – це «сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» (ч. 1 ст. 42 Закону, 2017); у ч. 2–3 цієї статті сформульовано й основні принципи *академічної доброчесності*.

У ч. 4 ст. 42 Закону названо види порушень *академічної доброчесності*, з-поміж яких наявні: *академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання*.

У контексті запропонованої теми статті нас цікавлять особливості деяких із гріхів-порушень, пов'язаних із плагіатом.

Як можна судити з визначень, *академічний плагіат* своїми основними ознаками збігається із *плагіатом* як таким, проте не є його різновидом (фактично їх ототожнено).

Порівняймо: *академічний плагіат* – «оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства» (ч. 4 ст. 42 Закону, 2017) і *плагіат* – «оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору» (ст. 50 п. в) Закону, 2022).

Крім того, у Законі поруч із *академічним плагіатом* як різновидом плагіату названо *самоплагіат*.

Постає дивне запитання: чи є терміном слово *самоплагіат*? Відповідь ніби чітка й однозначна: остільки наявний у законі – то має статус терміна.

Але не все настільки очевидне й однозначне.

Про форму слова 'самоплагіат' і змістове наповнення його складників

Отже, *самоплагіат* має таке законодавче визначення: «*оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів*» (ч. 4 ст. 42 Закону, 2017). Цей термін своїм визначенням ніяк не пов'язаний з попередніми.

Зважаючи на зазначені норми, можна назвати й основну причину непорозуміння і різнотлумачень.

На мою думку, основною з-поміж них є незнання авторами Закону особливостей термінотворення чи ігнорування (свідоме – несвідоме) таких особливостей. Зауважу: під термінотворенням розумію формотворення термінів, дефініцієтворення термінів і вибудову терміносистеми.

На чому ж ґрунтується таке твердження?

Термін складається із двох елементів: *само-* і *плагіат*.

Само-

1. Як свідчить академічний словник української мови (далі СУМ-11) елемент *само-* має три значення: 1) скерованість дії, названої другою частиною, на самого себе; 2) здійснення чогось без стороннього впливу, без будь-якої допомоги або мимоволі; 3) щось відбувається автоматично або приводиться в рух механізмом (СУМ-11: т. 9).

Така тризначність уже є небезпечною для термінології, відповідно й утворені терміни для розуміння їхнього значення потребуватимуть контексту (одна з основних вимог-ознак терміна – за семантикою повинен бути позаконтекстовим).

2. *Само-* в українській мові поєднують із основами дієслівної семантики: із близько 300 слів із цим елементом, наявних у СУМ-11, лише десяток не мають дієслівну сему: *самовілля-самоволя, самогіпноз, самоіндукція, самоіронія, самоправний, саморуч, самоціль* (там само).

-плагіат

Чужомовне слово: від лат. *plagium* – викрадаю. Українське загальномовне значення відходить від цієї семантики, точніше 'пом'якшує'

дію / вчинок. До того ж у таких словниках помітною є варіативність тлумачення слова. Порівняймо:

плагіат «Привласнення авторства на чужий твір науки, літератури, мистецтва або на чуже відкриття, винахід чи раціоналізаторську пропозицію, а також використання в своїх працях **чужого** твору без посилання на автора» (СУМ-11: т. 6);

плагіат – «привласнення або запозичення тексту з чужого літературного чи іншого твору без дозволу автора і без зазначення джерела» (Мельничук, 1986);

плагіат – «привласнення чужого авторства, а також використання у своїх працях чужого твору без покликання на автора» (Скопненко, & Цимбалюк, 2006).

Як видно, чуже (лат. **крадіжка**) і наше (сучасне – **привласнення**) значення розбіглися і не накладаються одне на одного. Мої спостереження свідчать, що в усному побутовому мовленні пересічні мовці сприймають плагіат як **крадіжку**.

Отже, умовно склавши значення слова *плагіат* в латинській мові і в українській, маємо: **привласнення чужого авторства шляхом крадіжки**.

На жаль, у термінологійному називанні через уникнення семантики **крадіжка** таку сему завуальовано – її навіть не можна назвати натяковою – плагіат ще далі відходить від первісного загальномовного значення:

плагіат – «оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору» (ст. 50 п. (в) Закон, 2022).

Проте якихось трохи не сто років тому в українському законодавстві плагіат визначали як **злочин**:

арт(икул) 1. Завдання Кримінального кодексу: судово-правова охорона ... від **суспільно-небезпечних учинків (злочинів)**, застосовуючи до праволомців зазначені у Кодексі заходи соціальної оборони.

арт. 2. Чинність цього Кодексу поширюється на **злочини**...

арт. 190 Самовільне використання авторського права:

примусові роботи до трьох місяців;

штраф до 1000 крб. (Кримінальний кодекс, 1931).

У цьому кодексі визначення плагіату немає, проте, зважаючи на зміст артикулів, можна дати і його дефініцію: **плагіат**

– *суспільно-небезпечний учинок (злочин), що полягає в самовільному використанні авторського права.*

Як свідчать писемні джерела, в Україні крадіїв чужої інтелектуальної праці тяжко й жорстоко карали, прирікаючи злочинця на довічні муки. Зокрема, долю плагіаторів відображено у фрагменті давнього українського ‘Кодексу злочинів і покарань’¹:

*Якусь особу мацапуру
Там шкварили на шашилку.
Гарячу мідь лили за шкуру
І розпинали на бику.
Натуру мав він дуже бридку,
Кривив душею для прибитку²,
Чужеє отдавав в печать;
Без сорому, без бога бувши
І восьму заповідь³ забувши,
Чужим пустився промишлять.*

(поетичний переспів кодексу здійснив Іван Котляревський (Котляревський, 2018)).

Тепер повернемося до *самоплагіату*: виявляється, що в законодавчій дефініції про крадіжку / привласнення чи опублікування чужого зовсім не йдеться. Навпаки, сам автор оприлюднює своє й *чужим не промишляє*.

Поки залишимо такий смисловий викрутас без зауваг і згадаємо один із основних принципів термінотворення в українській мові, зокрема творення складних чи складених термінів:

– за умови наявності того чи того явища, яке необхідно означити, використовують іменник (наприклад: *відмінок, морфема, речення, право*);

– у разі наявності різновидів означуваного явища використовують відповідні означники, витворюючи складне слово чи словосполучення (наприклад: *називний відмінок, родовий відмінок; коренева морфема, суфіксальна морфема, лжеморфема; складне речення, просте речення; адміністративне право, кримінальне право, цивільне право*);

¹ Назва авторська, умовна.

² Тут йдеться про прибуток.

³ Відповідно до Біблії восьма заповідь гласить: *Не укради!*

– при цьому означальна частина складних і складених термінів завжди вказує на різницю (різновидність), а стрижнева частина (іменник) завжди в усіх різновидних сполуках має одне і те ж значення.

Зважаючи на вищезазначене, можна з упевненістю стверджувати, що сумарно елементи слова **самоплагіат** повинні позначати очікуване значення ‘крадіжка у самого себе’ чи ‘сам привласнюю своє’ або ‘крідіжка чи привласнення мимовільні – відбуваються самі по собі’.

Але ж за своє життя я не знав жодного випадку, щоби хтось сам викрадав у себе своє чи привласнював своє (у цьому разі маємо крадій зразок оксиморону) чи крадіжка відбувалася без її суб’єкта.

За таких умов можна говорити про наявність у Законі парадоксу: в обох термінах *плагіат* і *самоплагіат* наявний спільний елемент корінь *плагіат-* із одним і тим же значенням: *крадіжка, вкрадене, чуже, привласнене*.

Проте в ході витворення різновиду плагіату (*самоплагіат*) чомусь значення його змінилося до протилежного: у *плагіат* – було крадене-чуже-привласнене, у *самоплагіат* – стало своє-авторське. До того ж фактично між *плагіатом* у законі про авторське право (Закон, 2022) і *самоплагіатом* у Законі немає нічого спільного⁴. За таких умов, з огляду на основи термінотворення, другий плагіат як вид академічної недоброчесності не повинен мати в своєму складі елемента *плагіат-*.

2.2. Про вибудову терміносистеми

Названі вище недоліки творення й використання термінів зумовили й негативи, пов’язані з однією з визначальних рис термінології як такої – *системність / ієрархійність термінів*. Для підтвердження подаю деякі особливості нововведень, які порушують таку рису (чи визначальний принцип?).

1. Перше, що впадає в око, ні в ч. 1 ст. 1, ні в ч. 4 ст. 42 Закону не згадано *плагіату*, але він становить основу інших термінів, без нього більшість наявних у Законі термінів становлять звичайнісінький набір лексем, а не струнку систему, яка повинна би відображати і системність відповідних понять і явищ.

⁴ Проте в ч. 2 ст. 42 зазначеного Закону зауважено, що одним із показників дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками є дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права.

2. В українському законодавстві наявні два різні терміни (*академічний плагіат* і *плагіат*), які за законами терміносистеми повинні б виказувати родо-видову ієрархію позначуваних ними явищ: *плагіат* – родове, *академічний плагіат* – видове. Проте не так склалося, як очікувалося: обидва терміни в основі мають ідентичну (тотожну) дефініцію (див. про це вище).

У цьому разі наявні розбіжності між формою і змістом двох позначників: за формою – це родо-видові зв'язки, за змістом – ідентичні семантикою.

Отже, уведення-використання означника *академічна* (як і можливих означників будь-якої іншої галузі діяльності), замість очікуваного нарощення семи 'різновид' засвідчило нульову семантику приєднуваного прикметника. За таких умов не було потреби вводити термін *академічний плагіат* (як й інші можливі 'галузеві плагіати' – наприклад, *виробничий, мистецький, медичний* і под.) – він є надлишковим: варто було використати термін *плагіат* із профільного закону.

3. Як свідчать визначення термінів, крім усього іншого, у Законі наявна термінодиспропорція: три терміни мають спільний елемент *плагіат*; відповідно терміни повинні витворювати між собою деяку поняттєву ієрархію, ґрунтовану саме на спільному елементі. Проте *самоплагіат* своїм визначенням ніяк не пов'язаний із двома іншими термінами – не є різновидом ні *плагіату*, ні *академічного плагіату*.

4. У ч. 4 статті 42 Закону наявний перелік порушень *академічної добросовісності* і їх визначення, з-поміж них названо **обман** – «*надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу*»; тут же подано і перелік його різновидів (форм): «*формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування*».

Оскільки *обман* визнано явищем освітньої й наукової діяльності (різновид *академічної недобросовісності*) і його визначення відрізняється від загальнономовного значення слова *обман*, за вимогами термінодефініціювання, задля дотримання й оприявлення в терміні ієрархійних зв'язків його необхідно позначати як *академічний обман*. За названих умов-вимог його різновиди повинні мати такі означники: *академічна фабрикація, академічна фальсифікація, академічне списування* (такий означник чомусь має тільки *академічний плагіат*).

Отже, визначення *самоплагіату* (видавання старого / давнього за нове) і названий перелік уможливлють твердження, що самоплагіт є різновидом обману. За таких умов для оприявлення системности дефініція кожного з різновидів (форм) *обману* повинна починатися спільною для них ознакою – трактування через *академічний обман*:

самоплагіат – різновид (форма) академічного обману, що полягає в оприлюдненні (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів.

фабрикація – різновид (форма) академічного обману, що полягає у вигадуванні даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;

фальсифікація – різновид (форма) академічного обману, що полягає у свідомій зміні чи модифікації вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень.

5. Термінологійні негаразди криються не тільки в безпосередньому використанні слів чи словосполучен як термінів, але й у невдалому використанні в дефініції того чи того слова і/чи засобів їх поєднання. У цьому разі у визначенні форм обману одночасне використання слова *зокрема* і еднального сполучника *прикінцевості та* унеможлиблює визначення переліку форм обману як вичерпного чи продовжуваного.

3. Самоплагіат у контексті авторського права

Отже, зазначені й інші особливості термінології також породжують низку запитань: як бути? що робити? Адже відповідно до ч. 5–7 ст. 42 Закону за порушення академічної доброчесності (у тому числі й за *самоплагіат*) педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники закладів освіти можуть бути притягнені до *академічної відповідальності*⁵ (Закон, 2017).

Працюючи над текстом статті, знайшов деякі поради. З-поміж них юристи радять перефразувувати, щоби ошукати антиплагіатну програму, котра виявляє повтори: повторюватися, але іншими словами й іншим їхнім порядком. Проте, підлаштовуючись під когось, під чужу непрофесійність, перестанеш себе поважати. Та й бавитися з якоюсь недосконалою програмою – зайва й даремна справа.

Такі пропозиції добрі, проте треба йти радикальним, але правовим шляхом.

⁵ На жаль, у Законі немає терміновизначення цього словосполучення.

Крім суто термінологічних негараздів, номен *самоплагіат* своїм значенням суперечить й основам авторського права:

1) ні в ст. 1 (визначення термінів), ні в ст. 50 (види порушень) з-поміж видів плагіату *самоплагіат* не названо і не визнано одним із порушень авторського права (Закон, 2022);

2) відповідно до ч. 1 ст. 15 до «майнових прав автора (чи іншої особи, яка має авторське право) належать: а) виключне право на використання твору» (там само);

3) відповідно до ч. 2 цієї статті «Виключне право на використання твору автором (чи іншою особою, яка має авторське право) дозволяє йому використовувати твір у **будь-якій формі і будь-яким способом**», у тому числі опублічувати твір на свій розсуд – де завгодно, як завгодно і без обмеження (там само).

Уведення поняття *самоплагіат* (повторне використання власного твору) й визначення відповідного покарання з очевидністю є порушенням-обмеженням прав автора і передумовою (поштовхом) до відчуження самого твору від його автора (чи автора від твору?).

До того ж у Законі немає механізмів вияву обману. Як і за якими критеріями будуть встановлювати, з'ясовувати: це обман чи користування своїм правом? Як видається, за таких обставин можна стверджувати про можливу небезпеку суб'єктивізму й наявність оцінних суджень.

Фактично в Законі йдеться не про порушення авторського права, а про **частотність (повторення)** використання (відтворення) автором свого твору чи його частин(и). У цьому разі може йтися (і то до деякої міри умовности) лише про *зловживання правом*.

Отже, з усіх позицій (лінгво-термінологійних і суто правових) уведення цього слова як терміна в його наявній формі і тлумаченні є неприпустимим. Від нього треба відмовлятися.

ЛІТЕРАТУРА

1. Д'яков, А. С., & Кияк, Т. Р., Куделько, З. Б. (2000). *Основи термінотворення: Семантичні та соціолінгвістичні аспекти*. Київ: КМ Academia.
2. Закон (2017). Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. Узято з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
3. Закон (2022). Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 01.12.2022 № 2811-IX. Узято з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>.
4. Котляревський, І. (2018). Котляревський І. *Енеїда*. Харків: Фоліо.
5. Кримінальний кодекс (1931). *Кримінальний кодекс Української СРР* (1927). Харків – Київ: Держ. вид-во «Пролетар».
6. Мельничук, О. С. (Ред.). (1986). *Словник інішомовних слів*. Київ:

Укр. рад. енци. 7. **Нелюба**, А. (2010). Правнична термінологія і захист авторського права. В *Актуальні проблеми мови права: історія та сучасність*. (с. 26–33). Кіровоград, 2010. 8. **Нелюба**, А. (2016). Антиюридичний словник: регламентація мовного етикету в законах. *Держава і право: Серія: Юридичні науки*, 71, 71–83. 9. **Нелюба**, А. (2017). Термінологія мовного законодавства: між минулим і майбутнім. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*, 64 / 1, 310–319. 10. **Нелюба**, А. (2019). Оновлення юридичного словника: інвентаризація й кодифікація правничої термінології. *Вісник Прикарпатського університету. Філологія*, 46, 28–34. 11. **Нелюба**, А. (2021). ВІДВІД: історія і сучасний стан терміна (інвентаризаційно-кодифікаційна зарисовка). *Термінологічний вісник*, 6, 84–95. 12. **Панько**, Т. І., & Кочан, І. М., Мацюк Г. П. (1994). *Українське термінознавство: Підручник*. Львів: Світ. 13. **Рішення** Європейського суду з прав людини у справі «Толстой-Милославський проти Сполученого. Королівства» від 13.07.1995, заява № 18139/91 (1995). Узято з https://mmdc.ru/blog/1995/06/23/europ_practice72/. 14. **Скопненко**, О. І., & Цимбалюк, Т. В. (2006). *Сучасний словник інішомовних слів*. Київ: Довіра. 15. **СУМ-11**: Білодід, І. К. (Ред.) (1970–1980). *Словник української мови*. (Т. 1–11). Київ: Наук. думка.

REFERENCES

1. **Diakov**, A. S., & Kyiak, T. R., Kudelko, Z. B. (2000). *Osnovy terminotvorennia: Semantychni ta sotsiolinhvistychni aspekty [Basics of term formation: Semantic and sociolinguistic aspects]*. Kyiv: KM Academia [in Ukrainian]. 2. **Zakon** (2017). *Zakon Ukrainy «Pro osvitu» vid 05.09.2017 № 2145-VIII [The Law of Ukraine "On Education" dated September 5, 2017 No. 2145-VIII]*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [in Ukrainian]. 3. **Zakon** (2022). *Zakon Ukrainy «Pro avtorske pravo i sumizhni prava» vid 01.12.2022 № 2811-IX [The Law of Ukraine "On Copyright and Related Rights" dated 01.12.2022 № 2811-IX]*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> [in Ukrainian]. 4. **Kotliarevskiy**, I. (2018). *Kotliarevskiy I. Eneida [Aeneid]*. Kharkiv: Folio [in Ukrainian]. 5. **Kryminalnyi kodeks** (1931). *Kryminalnyi kodeks Ukrainskoi SRR [Criminal Code of the Ukrainian SSR]* (1927). Kharkiv – Kyiv: Derzh. vyd-vo «Proletar» [in Ukrainian]. 6. **Melnychuk**, O. S. (Red.). (1986). *Slovyk inshomovnykh sliv [Dictionary of Loan Words]*. Kyiv: Ukr. rad. Ents [in Ukrainian]. 7. **Neliuba**, A. (2010). *Pravnycha terminolohiia i zakhyst avtorskoho prava [Legal terminology and copyright protection]*. In *Aktualni problemy movy prava: istoriia ta suchasnist [Actual problems of the language of law: history and modernity]* (pp. 6–33). Kirovohrad, 2010 [in Ukrainian]. 8. **Neliuba**, A. (2016). *Antyurydychnyi slovnyk: rehlamentatsiia movnoho etyketu v zakonakh [Anti-legal dictionary: regulation of language etiquette in laws]*. *Derzhava i pravo: Seriiia Yurydychni nauky – State and Law: Series: Legal Sciences*, 71, 71–83 [in Ukrainian]. 9. **Neliuba**, A. (2017). *Terminolohiia movnoho zakonodavstva: mizh mynulym i maibutnym [Terminology of language legislation: between past and future]*. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia filolohichna – Visnyk of Lviv University. Seriiia filolohichna*, 64/1, 310–319 [in Ukrainian]. 10. **Neliuba**, A. (2019). *Onovlennia yurydychnoho slovnyka: inventaryzatsiia y kodyfikatsiia pravnychoi terminolohii [Updating the legal dictionary: inventory and codification of legal terminology]*. *Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Filolohiia – Visnyk of Prykarpattia University. Filolohiia*, 46, 28–34 [in Ukrainian]. 11. **Neliuba**, A. (2021). *VIDVID: istoriia i suchasnyi stan termina (inventaryzatsiino-kodyfikatsiina zarysovka) [DEMURRER: history and current status of the term (inventory and codification sketch)]*. *Terminolohichnyi visnyk – Terminology Bulletin*,

6, 84–95 [in Ukrainian]. 12. **Panko**, T. I., & Kochan, I. M., Matusiuk H. P. (1994). *Ukrainske terminoznavstvo: Pidruchnyk [Ukrainian terminology: Pidruchnyk]*. Lviv: Svit [in Ukrainian]. 13. **Rishennia** Yevropeiskoho sudu z prav liudyny u spravi «Tolstoi-Myloslavskiyi proty Spoluchenoho. Korolivstva» vid 13.07.1995, zaiava № 18139/91 91 [The decision of the European Court of Human Rights in the case "Tolstoy-Myloslavskiy v. United. Kingdoms" dated July 13, 1995, application No. 18139/91] (1995) Retrieved from https://mmdc.ru/blog/1995/06/23/europ_practice72/ [in Ukrainian]. 14. **Skopnenko**, O. I., & Tsybaliuk, T. V. (2006). *Suchasnyi slovnyk inshomovnykh sliv*. Kyiv: Dovira [in Ukrainian]. 15. **SUM-11**: Bilodid, I. K. (Red.) (1970–1980). *Slovnyk ukraïnskoi movy [Modern Dictionary of Loan Words]*. (T. 1–11). Kyiv: Nauk. Dumka [in Ukrainian].

Нелюба Анатолій Миколайович – доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри української мови, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна; Майдан Свободи, 4, м. Харків, 61002, Україна.

E-mail: anatoliy_nelyuba@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-9509-9597>

Neliuba Anatoliy – Doctor of Philology, Associate Professor, Professor at the Department of the Ukrainian Language, V. N. Karazin Kharkiv National University; 4 Svobody sq., Kharkiv, 61002, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 27 березня 2024 року

ДСТУ 8302:2015: Нелюба А. М. Самоплагіат: термін українського права чи мовна абракадабра? *Лінгвістичні дослідження*: зб. наук. пр. Харк. нац. пед. ун-ту імені Г. С. Сковороди / гол. ред. Н. В. Піддубна. Харків, 2024. Вип. 60 (до 100-річчя від дня народження заслуженого діяча науки і техніки України, доктора філологічних наук, професора Сергія Івановича Дорошенка). С. 182–195. DOI: <https://doi.org/10.34142/23127546.2024.60.15>

APA: Нелюба, А. М. (2024). Самоплагіат: термін українського права чи мовна абракадабра? *Лінгвістичні дослідження*, 60 (до 100-річчя від дня народження заслуженого діяча науки і техніки України, доктора філологічних наук, професора Сергія Івановича Дорошенка), 182–195. DOI: <https://doi.org/10.34142/23127546.2024.60.15>